

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“
в научна област 2. Хуманитарни науки,
по професионално направление 2.1. Филология
(Грамматика и историческа лингвистика – английски език),
Катедра по англицистика и американистика,
Факултет по класически и нови филологии,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“,
обявен в ДВ бр. 87/19.10.2021 г., стр. 122

от доц. д-р Яна Валентинова Чанкова,
професионално направление 2.1. Филология,
Катедра по германистика и романистика,
Филологически факултет,
Югозападен университет „Неофит Рилски“,
Член на научно жури (заповед № РД-38-541/17.11.2021 г.)

По конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (Грамматика и историческа лингвистика – английски език), обявен в ДВ бр. 87/19.10.2021 г., стр. 122, са постъпили документите на един кандидат – гл. ас. д-р Божил Петров Христов.

I. Съответствие на представените от кандидата документи с минималните изисквания на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ

Съгласно подадената справка за изпълнението на минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ за професионална област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, гл. ас. д-р Божил Петров Христов е представил следното:

По Група от показатели А (мин. 50 т.) гл. ас. д-р Христов е представил диплома за образователната и научна степен „доктор“ от Оксфордския университет въз основа на защитена дисертация на тема *Agreement, Case Assignment and Nominal Coordination* (2012 г.) и удостоверение за признаване на придобитата ОНС от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (№ У 2013-5/15.11.2013 г.), 50 т. По Група от показатели В (мин. 100 т.) е представен хабилитационен труд, 100 т. По Група от показатели Г (мин. 200 т.) кандидатът е представил 12 свои публикации, общо 275 т. По Група от показатели Д (мин. 50 т.) са посочени цитирания, включително такива в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове, общо 147.5 т.

За участие в конкурса кандидатът гл. ас. д-р Христов е представил списък с общо 13 заглавия, в т. ч. 1 монография: *Grammaticalising the Perfect and Explanations of Language Change: Have- and Be-Perfects in the History and Structure of English and*

Bulgarian (Leiden: Brill, 2020, 368 pp.), 1 публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“: *Agreement and Case Assignment in the Context of Nominal Coordination and beyond: A Lexical-Functional Grammar Account* (Sofia: Paradigma, 2021, 346 pp.), 11 други публикации (в т. ч. 2 глави от книги, 3 статии в научни списания, 3 статии в сборници от конференции и 3 студии), включително такива, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация.

Пълният списък от публикации на гл. ас. д-р Христов включва общо 19 заглавия в областта на съвременната или историческата граматика на английския и на българския език, а освен това той е работил като редактор на сборника *New Paradigms in English Studies: Language, Linguistics, Literature and Culture in Higher Education* (Sofia: Sofia University Press, 2017).

II. Кратки биографични данни за кандидата

Образованието и професионалното развитие на гл. ас. д-р Божил Христов са свързани основно с два университета – СУ „Св. Климент Охридски“ и Оксфордския университет. Божил Христов придобива бакалавърска степен по специалност „Английска филология“ от Софийския университет през 2007 г., с квалификация учител по английски език и литература и преводач с английски език. През 2008 г. той придобива магистърска степен по „Общо и сравнително езиковедие“ от Оксфордския университет въз основа на защитена магистърска теза на тема *Politeness in Requests in English and Bulgarian* и през същата година е зачислен в редовна докторантура по „Общо и сравнително езиковедие“ с ръководител Професор Емеритус Мери Далримпъл. През 2012 г. на Божил Христов е присъдена докторска степен от Оксфордския университет въз основа на защитен дисертационен труд на тема *Agreement, Case Assignment and Nominal Coordination*.

Едновременно с това гл. ас. д-р Христов придобива и ред допълнителни квалификации в избраната от него област на професионално развитие в резултат на мобилности и специализации към Университета на Фрайбург, Калифорнийския университет, Лондонския университет, Оксфордския педагогически институт, Университета на Триер, Шефилдския университет и др.

Професионалната реализация на гл. ас. д-р Христов също е в голяма степен свързана със споменатите два университета. През периода 2008 – 2011 г. той работи като преподавател по морфосинтаксис, прагматика, историческа лингвистика и методи за провеждане на езиковедски изследвания във Факултета по езиковедие на Оксфордския университет. През 2011 г. Божил Христов започва работа на длъжност хоноруван преподавател към Катедрата по англицистика и американистика на СУ „Св. Климент Охридски“, като последователно е повишен в длъжност асистент (2012 г.) и главен асистент (2014 г.) и води курсове по общ и академичен английски език, английска граматика, морфология, историческа лингвистика, история на английския език, анализ на старо- и средно-английски текстове и принципи на лингвистичния анализ. Същевременно гл. ас. д-р Христов работи и като преводач и преводач-редактор с английски, български, немски и латински към различни преводачески агенции.

Към казаното следва да бъдат прибавени и представените други доказателства, подкрепящи научните постижения на гл. ас. д-р Христов, като например организиране и участие в над 20 национални и международни научни форуми, изнасяне на лекции в 4 чуждестранни университети, участие в 4 национални проекта, научно ръководство на дипломанти, редакторска и съставителска дейност, членство в авторитетни професионални организации и комитети.

III. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

Представената като хабилитационен труд монография *Grammaticalising the Perfect and Explanations of Language Change: Have- and Be-Perfects in the History and Structure of English and Bulgarian* (Leiden: Brill, 2020) засяга тема, която през миналия и началото на този век е била неотменна част от дневния ред на дебатите в областта на английската историческа лингвистика – граматикализацията на конструкциите за перфект. С акумулирането на огромна по обем изследователска литература, третираща граматикализацията на английския перфект, някои априорни твърдения и постановки придобиват особена популярност и започват да се приемат като фактологически по презумпция и дори аксиоматични в следствие на постоянното им цитиране в учебници и справочници по историческа лингвистика. Едно от несъмнените постижения на настоящата монография е, че преразглежда и преоценява някои вездесъщи твърдения и идеи, визиращи еволюционните модели на езикова промяна, както и някои функционалистични постулати, в контекста на граматикализацията и реинтерпретацията с цел да ги валидизира или отхвърли и също така хвърля светлина върху някои особености на споменатите по-горе конструкции, на които не е било отделяно подобаващо внимание до този момент.

Настоящото изследване има съпоставителен характер – в него се разглеждат основни аспекти от глаголните системи на английския и българския език в диахронен план, избраният изследователски модел се основава на езиковата употреба, а корпусният материал се анализира при приложение на принципите и инструментариума на слабата, когнитивно-ориентирана версия на Конструктивната граматика. Предимството на подобен модел се състои в това, че изследваните конструкции се изучават на базата на тяхната употреба, а не като самостоятелни абстрактни единици, лишени от комуникативна и когнитивна стойност. Като естествен резултат данните, извлечени от изследваните корпуси, разкриват фини детайли по отношение на постепенния характер на конструктивната промяна, различната степен на граматикализация на наблюдаваните конструкции, микростъпките, различни на различните конструктивни нива и значението на контекста.

Същинската част на изследването представлява подробен и задълбочен анализ на мрежи от конструкции, свързани чрез споделени свойства, а по-конкретно: конструкции с финитен глагол *have/ be/ become* + причастна форма и елиптични такива от различни периоди в развитието на английския език (глави 3. - 5. от монографията); конструкции с финитен глагол *haben/ sein/ werden* + причастна форма и елиптични такива от немски текст от 18. в. (глава 6.); конструкции с финитен глагол *съм* + причастна форма и конструкции с форми за аорист и имперфект от различни периоди в

развитието на българския език, както и конструкции с финитен глагол имам + причастна форма в съпоставка с аналогични конструкции от македонската литературна норма (глави 7. - 8.). Споменатите конструкции могат да изразяват различни граматически значения – перфект, пасив, модалност и др., понякога позволяват двусмислено тълкуване и се отличават с различна степен на граматикализация в началните периоди от своето развитие, което налага да се анализират както идиосинкратичните свойства, които конвенционално идентифицират конструкциите, така и характерните свойства и особености на техните съставни елементи.

Изборът да се анализират мрежи от конструкции с близки или аналогични свойства всъщност предопределя избора на по-ограничен корпус от селектирани текстове. Друго съображение при подбора на ексцерпирани източници е продиктувано от идеята да се провери широко разпространеното схващане за ролята на многозначността и двусмислието при отпадането на някои от конструкциите, при което анализирането на действителните текстове в цялост и интерпретирането на конструкциите в по-широк контекст би дало оптимални резултати.

Проведеният конструктивно базиран анализ се фокусира върху три различни вида конструктивни промени, а по-точно върху промени в честотата на изследваните конструкции, в тяхната формална структура и в тяхната граматическа функция. Изследването на промените в честотата включва промени в честотата и продуктивността на текстовете; изследването на промените във формалната структура разглежда разнообразие от морфосинтактични промени; а анализът на функционалните промени предполага и анализ на промените във функционалната натовареност на конструкциите, техните споделени свойства, аналогичните/ алтернативните развития.

С всички изброени елементи на анализа гл. ас. д-р Христов се справя като демонстрира компетентност и добро познаване на изследваната проблематика с нейните телеологични теоретични постулати и концепции, които той използва като основа, за да изгради своя често антитезисен, но винаги аргументиран и базиран на реалната употреба модел на анализ. Теоретико-приложният характер на изследването се допълва от детайлни приложения, които са достъпни онлайн.

Глава 9. съдържа основните изводи от проведеното изследване, които валидизират авторовата хипотеза, че както в английски, така и в български протичането на граматикализацията на „be/ съм“ и „have/ имам“ се е ръководило от техните генерични, неспецифични, семантично избледнели значения, които лесно се поддават на по-нататъшно преосмисляне и по-високо ниво на абстракция, а не от двусмислени морфологически маркери или евентуални „функционални нужди“/ „функционална натовареност“.

Въз основа на изложеното дотук ще си позволя да заключа, че монографията на гл. ас. д-р Христов върху граматикализацията на конструкциите за перфект отговаря на изискванията за хабилитационен труд, представлява оригинално научно изследване, за което няма установено плагиатство, и представлява принос към съпоставителното езикознание.

Монографията *Agreement and Case Assignment in the Context of Nominal Coordination and beyond: A Lexical-Functional Grammar Account* (Sofia: Paradigma, 2021), публикувана на базата на дисертационния труд на гл. ас. д-р Божилов, потвърждава

научния му интерес към съпоставителните изследвания в областта на морфосинтаксиса, като предложеният изследователски модел е базиран на реалната езикова употреба в специално селектирани за целта корпуси на английски, български и сръбски/хърватски. Методологичната рамка на изследването, фокусирано върху различни съгласувателни конфигурации при съюзно свързани съществителни имена, е заимствана основно от формалните подходи, характерни за Опорната фразова граматика и Лексикалната функционална граматика. Основното заключение е, че оптимална описателна и обяснителна адекватност може да постигне онзи граматически модел, който предполага ефективно взаимодействие между различни взаимнозависими модули, регламентирано със съответните ограничения или по-точно обединяване на морфо-синтактичната, склонитбена информация, синтактичната йерархия, словоредата и групирането вътре в изречението, както и семантиката и прагматиката.

За участие в конкурса са представени 11 други публикации (1 в съавторство), като 2 от студиите са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, което е показател за тяхната научна стойност и принос. Тези публикации допълват общото впечатление от представените по конкурса доказателства за научни постижения за гл. ас. д-р Божил Христов като изследовател с реализация в областите на общото и сравнителното езикознание и историческата лингвистика. Анализът на представените за участие в конкурса публикации затвърждава интересите на автора не само в областта на теоретичната и на приложната граматика на английския и на българския език, но и в полето на съпоставителните изследвания, в съчетание с ясно изразен акцент върху диахронните развития и езиковите промени. Представените за участие в конкурса публикации представляват оригинални научни изследвания, за които няма установено плагиатство.

IV. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата

Научни приноси в публикациите, представени от гл. ас. д-р Божил Христов за участие в настоящия конкурс, могат да бъдат формулирани в няколко направления:

Получаване и доказване на нови факти, верифициране/отхвърляне на теоретични постановки, свързани с историческото развитие и граматичната структура на английския/българския език (публикации №1, 9, 11). Тук бих искала да открия предложената обединяваща теоретична рамка за описание на развитието на конструкциите за перфект в историята на двата езика. Доказването на несъстоятелността на тезата за решаващото влияние на функционалната натовареност и многозначността като основни движещи сили за отпадането на английския перфект със „съм“. Привеждането на статистически доказателства контра твърдението, че легитимните случаи на двусмислени нулеви морфологични окончания представляват критичната маса за реинтерпретацията и граматикализацията на перфекта и пасива в двата езика. Интерпретирането на загубата на съгласувателни окончания като следствие от хода на граматикализационните процеси. Формулирането на хипотеза относно възможните взаимовръзки между българския перфект със „съм”,

несвидетелските глаголни форми и появата на перфект с „имам“ в ситуация на езиков контакт.

Внедряване на европейските и световните тенденции и добри практики при преподаването на историческа лингвистика и история на английския език в България (публикация №12).

Предлагане на иновационен инструментариум за изследване на съгласуването и падежното управление в контекста на съюзното свързване и извън него – както в съпоставителен, така и в типологичен план, включително интегрирането му при прилагането на формализма на Лексикалната Функционална Граматика за описание и обяснение на граматически явления и конструкции в английския и в славянските езици (публикации №2, 3, 4, 5, 6, 10, 13).

Доказване с нови средства на съществени тези и постановки, свързани със заемането като исторически процес и с адаптацията на английските заемки към граматическата система на българския език (публикации №7, 8, 11).

V. Критични бележки и препоръки

Тук по-скоро ще очертая някои насоки за бъдещи изследвания, като основната ми препоръка се отнася до представянето на потвърдителни емпирични данни в подкрепа на тезата, че изместването на перфекта със „съм“ от този с „имам“ може да се дължи на контактната ситуация между староанглийски и старонордски. Тактически обосновано е авторовото решение да се изследват текстове от северната част на Англия и фактът, че всички те засвидетелстват подобно изместване, действително може да се интерпретира като доказателство за скандинавско влияние върху отпадането на „съм“ от конструкциите за перфект. От стратегическа гледна точка обаче много полезно би било да се направи съпоставка със старонордски, като се приложи избория от автора инструментариум при анализ на аналогична селекция от текстове. По-голямата честота на конструкции за перфект с „имам“ в езика на скандинавските нашественици (стр. 144 от монографията) може да се дължи на по-различната структура на мрежата от възможни конструкции в старонордски, срв. наличието и на конструкции с финитен глагол *hafa* и супин от преходен глагол, както и на конструкции със супин от непреходни глаголи и финитен *hafa*. Същевременно причастията от непреходните глаголи за движение, които образуват конструкции за перфект с *vera* винаги се съгласуват с подлога по род, падеж и число.

Интересно би било да се провери в какъв тип изречения – главни или подчинени, са атестирани изследваните конструкции с оглед на факта, че словоредът в подчинените изречения в двата стари езика много по-дълго време запазва своите архаични характеристики, включително пост-позицията на финитния глагол.

VI. Заключение

Въз основа на изложеното по-горе мога да заявя, че гл. ас. д-р Божил Христов, като единствен кандидат в конкурса за доцент по 2.1. Филология (Граматика и историческа лингвистика – английски език), обявен в ДВ бр. 87/19.10.2021 г., стр. 122, отговаря на изискванията за заемане на тази длъжност. С това давам своята

положителна оценка и предлагам гл. ас. д-р Божил Петров Христов да бъде избран на академичната длъжност „доцент“ в научна област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Грамматика и историческа лингвистика – английски език).

Дата: 01.03.2022

Рецензент:

/доц. д-р Яна Чанкова/